

**НОВАТА КНИГА НА ЕЛИЗАБЕТА ГЕОРГИЕВ - СЕРИОЗЕН ПРИНОС В
БИБЛИОТЕЧНАТА ИСТОРИЯ И КУЛТУРАТА НА СЪРБИЯ**
Проф. Мария Младенова, E-mail: mladenovamaria@abv.bg

В края на 2010 г., с финансовата подкрепа на Министерството на културата в Република Сърбия, Народна библиотека „Детко Петров“ в Димитровград (някога Цариброд) публикува стойностната книга „111 година књиге : Библиотека у Димитровграду : 1898–2009“, посветена на нейната история и съвременната ѝ дейност. В нея се разкрива както сложното минало на библиотеката, така и нелекото ѝ настояще, въпреки които тя се утвърди като водещ библиотечно-информационен и културен център в Димитровград - побратимен с четири български града — Берковица, Годеч, Гоце Делчев и Драгоман, а мнозинството от жителите му се самоопределят като българи.

Авторката на книгата също е българка, родена през 1975 в Димитровград. Завършва сръбски и южнославянски езици и библиотекознание и библиография във Филологическия факултет на Белградския университет. От 2000 г. работи в Народна библиотека „Детко Петров“ като библиотекар-информатор, но паралелно с тази си длъжност отговаря и за издателската дейност на библиотеката, за организацията на културно-образователните програми и ръководи създадената от нея през 2000 г. „Поетична работилница“, чиито членове са най-младите читатели на библиотеката — талантиливи деца, които обичат да пишат, да рисуват, да рецитират и да правят театър.

Елизабета Георгиев има широки професионални и литературни интереси. Тя е автор на библиографията „Мост“ (2008), която отразява публикациите в сп. „Мост“ от 1996 до 2006 г. Списанието излиза от 1965 г. и има за цел да открива и стимулира творците от българското малцинство в Сърбия в областта на литературата и науката, както и да бъде духовна връзка между културите на българския и сръбския народ.

Елизабета е автор и на над 20 научни статии по актуални проблеми на библиотечната работа, участва активно с доклади в редица конференции, създава успешни проекти за опознаването и сближаването на сръбските и българските библиотеки, поради което е добре позната и сред библиотечните среди в страната ни и е чест гост и участник в събития, организирани в София, в Шумен, Берковица, Сливен и други градове.

Елизабета е и талантилива поетеса. Пише и публикува стихове на български и сръбски, а през 2010 г. бе отличена със специалната награда за най-млада и талантилива поетеса в Сърбия.

В същото време активно превежда от български на сръбски и обратно.

Появата на книгата на Елизабета Георгиев „111 година књиге : Библиотека у Димитровграду : 1898—2009” е значим професионален и културен факт, прочитът на която доставя истинско удоволствие, защото тя представлява сериозно историко-културно изследване на духовните процеси, които са се развивали в Димитровград в продължение на повече от един век. Книгата отразява формирането на културните традиции, благодарение на които Библиотеката става истински духовен мост между българската и сръбската култура в този край.

Според редица исторически данни Библиотеката в Димитровград е основана през 1898 г. по инициатива на съществуващото актьорско дружество, въпреки че има някои факти, които подсказват, че в тогавашния Цариброд е съществувало читалище и преди тази година.

Съзнанието за значението на културата се утвърждава след освобождението на този край от турското владичество (1877). През 1889 г. се поставя началото на първото списание „Домашен учител”, малко по-късно на два седмичника — „Цариброд” (1901) и „Нишава” (1909), и на хумористичното списание „Клопотар” (1919).

След Първата световна война и в резултат от решенията на Ньойския договор (1919) Цариброд става част от Кралството на сърби, хървати и словенци. Този факт, според изследователката, оказва силно влияние върху всички сфери на живота и културата, защото през същата година царибродчани преместват читалището и библиотеката му в с. Драгоман. След 6.XI.1920 г., когато Цариброд официално става град на територията на споменатото кралство, читалището е преместено в София и се създава Царибродско бежанско читалище.

В периода между двете световни войни в града е съществувала читалня към Югославското младежко дружество, а средища на културния живот в Цариброд през тези години са Соколското дружество и Кръгът на сръбските сестри.

По време на Втората световна война в града се създава ново читалище „Отец Паисий” (1941), което през 1942 г. се обединява с Царибродското бежанско читалище в София. По повод на това важно културно събитие цар Борис III изпраща поздравителна телеграма до ръководството на читалището, чиято библиотека в продължение на две десетилетия е стожер на културния и просветния живот в града.

В своята книга Елизабета Георгиев е съумяла да разкрие историята на своята библиотека, която преживява различни трансформации на фона на сложните политически и трудни икономически условия, в които се развива градът, но библиотеката оцелява и достойно изпълнява ролята на духовно средище, което щедро предоставя знания и информация на своите читатели. Важна роля за нейното възходящо развитие през десетилетията има и Момчило Андреевич (1936—2002), известен книжовник, библиограф и автор на книга за стогодишната история на библиотеката, публикувана през

1998 г. Необичайно даровит хуморист, карикатурист и музикант, той посвещава на библиотеката почти 40 години от своя живот и оставя трайни следи в библиотечната и културната история на Димитровград, и затова Елизабета Георгиев е отделила специално внимание в изследването си на неговата личност.

През 1996 г. настъпва нов етап в развитието на Библиотеката. Тя получава статут на народна библиотека, излиза от състава на общинския Център за култура и получава самостоятелна сграда — тази на старото училище в града, в която има възможност да разгърне по-добре своята библиотечна, културна и музейна дейност, тъй като в сградата е пренесена и музейната сбирка и тя става структурна част на Народна библиотека „Детко Петров”.

Патронът на библиотеката Детко Петров (1936—1990) е най-известният български писател от бивша Югославия. Той е голямо име в три литератури — българската, сръбската и босненската. Оставя значително поетично и белетристично наследство за деца и възрастни, с което могат да се гордеят три национални литератури. Трите тома с неговите „Избрани творби”, в превод на Жела Георгиева, бяха издадени на български език от издателството на българите в Сърбия „Братство” и бяха представени на софийската публика на 14 януари 2008 г. в Столичната библиотека, която отдавна си сътрудничи с библиотеката в Цариброд, която притежава фонд от 36 000 тома, от които около 12 000 са на български език.

Авторката на книгата е показала по убедителен начин полезното сътрудничество и

партньорството на библиотеката с много други културни и образователни институции като Центъра за култура, театър „Христо Ботев“, градската галерия „Методи Петров“ и основното училище и гимназия в града.

Не по-малко успешно за библиотеката е и сътрудничеството ѝ с локалните и регионалните медии — радиото, телевизията и вестниците.

На страниците на книгата намират място и засилените ѝ контакти с творци от България. Нейни редовни гости са десетки български писатели, автори на творби за деца и за възрастни, актьори, различни творчески състави, които редовно участват в богатата културна програма на библиотеката за популяризирането на българския език и култура в Димитровград. За тази своя дейност през 2008 г. Библиотеката е наградена с медал „Паисий Хилендарски“ от Агенцията за българите в чужбина.

Авторката разкрива и богатата издателска дейност на Библиотеката, която води началото си от 1996 г. и до 2010 г. е реализирала отпечатването на 40 книги, като седем от тях са на български, а пет са двуезични. За тази своя дейност Библиотеката получава признанието както на своите читатели, така и на Общината, която подкрепя издателските ѝ проекти въпреки кризата, която преживява и културната сфера.

Много подробно Елизабета Георгиев е отразила голямата и разнообразна културна дейност на библиотеката, в която присъстват промоции на книги, творчески конкурси, театрални и музикални вечери, срещи с писатели, между които и много българи.

С голяма любов Елизабета е разкрила и изключително динамичната дейност на ръководената от нея „Поетична работилница“, чиито участници донасят на Библиотеката десетки национални и международни награди в областта на детското творчество.

Оценявам като голямо достойнство на книгата изработените седем приложения, които съществено повишават нейната информационна стойност и имат голяма историческа ценност.

Сред тях е приложение № 2, което съдържа имената и професиите на основателите на 6 читалища, от които пет селски, създадени на територията на Царибродския край от 1941 до 1943 г. Така Елизабета Георгиев е показала и своето уважение към хората, които преди 70 години са основали тези културни средища, изиграли ролята на светилници за просветата и науката за много хора, на които са показали пътя към книгата, четенето и знанието.

Интересно е и приложение № 5, в което са отразени имената на дарителите на Библиотеката — 189 институции (издателства, фондации, съюзи) и 175 личности, сред които и много българи — писатели, учени и общественици, които чрез дарителския акт показват и уважение към мисията на библиотеката и професионализма на колектива, работещ в нея.

Особено трогателни са приложения № 6 и 7, които са посветени на патрона на Библиотеката Детко Петров и на Момчило Андреевич, превърнал работата си в Библиотеката в смисъл на своя живот.

Богатият снимков и илюстративен материал допринасят за по-убедителното възприемане на текста, четенето на който доставя истинско професионално преживяване.

Използваната литература, която включва 33 монографии, 24 статии и над 130 източника, цитирани под линия, показва, че изследователката е проучила широк кръг от документи, за да осъществи своето изследване, което е важен принос към историята на сръбските библиотеки.

Книгата е полезна не само защото в нея четем за миналото и настоящето на една утвърдила се сръбска библиотека, но и защото споделят професионален опит, спохождан и от успехи, и от трудности е успешен и за бъдещите следовници, които ще тръгнат по същия професионален път.

В този контекст книгата на Елизабет Георгиев се вписва сред високите постижения на сръбската библиотековедска, историческа и културна традиция и е безспорен принос както в сферата на библиотекознанието и книгознанието, така и в областта на историята на културата и крезнанието на Димитровград.